

Landejendommenes Vurdering til Ejendomsskyld.

Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab
d. 7. Februar 1906

af Direktør for Statens statistiske Bureau *Michael Koefoed.*

Da Mødet den 7. Februar var det første Møde, som Det kgl. danske Landhusholdningsselskab afholdt efter Kong Christian IX's Død, var den afdøde Konges floromvundne Buste anbragt i Selskabets Mødesal, og den ledende Præsident, Kammerherre Sehested, aabnede Mødet med følgende Mindeord, som de tilstedeværende paahørte staaende:

»Naar Selskabets Medlemmer i Aften mødes til vor første Vintersammenkomst, er det under det smertelige Indtryk af Sorgen, der har sænket sig over Landet ved vor gamle Konges Bortgang.

Mindet om Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs høje Beskytter i 42 Aar, Hs. Maj. Kong Christian IX, vil til de seneste Tider i Taknemmelighed og i Kærlighed forblive levende hos Selskabets Medlemmer som hos hele det danske Folk.«

Den ledende Præsident gav derefter Ordet til Direktør Michael Koefoed:

Skatter paa faste Ejendomme høre til de ældste Skatteformer; saa snart Samfundet har antaget en saadan Form, at der overhovedet kan blive Tale om Opkrævning af Skatter, træffer man dem. Og deri er i og for sig intet mærkeligt; man har her noget haandgribeligt at

holde sig til, og Udmaalingen af Byrdens ligelige Forde-
deling kunde paa dette Omraade bedre ske Fyldest, saa
længe Samfundsforholdene ikke havde naaet nogen højere
Udvikling, end den kunde paa noget andet Omraade.

Formerne, hvorunder Skatterne paa de faste Ejendomme ere blevne opkrævede, frembyde derimod store Forskelligheder gennem Tiderne. Her, som paa saa mange Omraader inden for den økonomiske Videnskab, se vi, hvorledes de samme Ideer fra Tid til anden sættes i Højsædet — naturligvis altid afpassede efter Tidsforholdenes Forskellighed. Det gælder f. Eks. Merkantilismens Beskyttelsesideer; følger man deres Indflydelse paa den økonomiske Lovgivning fra Colberts Tid og ned til vore Dage, er det en interessant Kredsgang, man bliver Vidne til. Og saaledes ogsaa med Fysiokraternes Læresætninger; denne Skoles ensidige Fremhæven af Landbruget som det eneste produktive Erhverv, førte bl. a. med sig Tanken om at afløse al anden Skat med en eneste Skat paa Jorden. Denne Tanke er man dog i vore Dage kommet langt bort fra; ikke alene saaledes at forstaa, at Forbrugsskatterne ere komne til at spille en stor og stedse stigende Rolle, hvilket ikke mindst gælder her i Landet, men ogsaa saaledes, at indenfor det, man med et almindeligt gængst Udtryk kalder Landets direkte Beskatning, er Beskatningen af Landets faste Ejendomme traadt i Skygge for en almindelig Indkomst- og Formuebeskatning.

Skyggesiden ved de faste Ejendomsskatter — i hvert Fald saa længe disse vare og føltes som egentlige Skatter og ikke gennem Køb og Salg vare blevne til Grundbyrder, og saa længe de udgjorde den alt overvejende Del af Beskatningen — var og maatte være det haandgribeligt uretfærdige, der var i, at to Ejere, der begge sad med lige store og lige gode Ejendomme, men som den ene besad frit og kvit, den anden derimod forgældet op til Skorstenen, maatte betale lige meget i Skat. Det kunde til Nød forsvares, naar man vilde lægge »Nytten«, den Ulejlighed, der forvoldtes det offentlige, til Grund

for Skattefordelingen; men Skatteyderne vil det altid holde haardt at gøre begribeligt, at man ikke skal svare Skat efter den »Evne«, man har til at betale — des mere haardt, naar det saa at sige er hele Skattebyrden, der fordeles paa denne Maade.

Hvad Gældsbyrden angaar vare Forholdene forøvrigt ikke stort anderledes i gamle Dage, end de ere nu. Man er saa tilbøjelig til at tro, at de faste Ejendommers Prioritering skulde være et moderne Fænomen; men dette er ikke Tilfældet. Prioriteringens Ordning gennem de store Kreditinstitutter, hvorved man mere faar Øjnene op derfor, er et Barn af den nyere Tid. Men at de faste Ejendomme vare betyngede med Gæld, i samme Forhold til Værdien som nu til Dags, ogsaa i ældre Tid, det har f. Eks. for Landbrugsejendommenes Vedkommende Falbe Hansen gentagne Gange paavist, og at Forholdene i Byerne heller ikke vare anderledes, derom bærer det i disse Dage af »Kjøbenhavns Brandforsikring« udsendte Festskrift Vidne; det oplyses heri efter Salgserfaringer, at Behæftelsen i Begyndelsen af det 18. Aarh. androg omkring $\frac{2}{3}$ af Værdien for de kjøbenhavnske Ejendommers Vedkommende. Naar Forholdet saa alligevel i de Tider udviklede sig saaledes, at man lod de faste Ejendommers Besiddere bære Skattebyrden baade for sig og Medejerne i Ejendommen, hænger dette sammen med det hele Kulturtrin, hvorpaa Befolkningen i de Tider stod. Man kendte nok ogsaa den Gang baade Indkomst- og Formueskatter; men hvad man savnede, var den Offentlighed i alle Forhold og det Kendskab til Forholdene inden for Landets enkelte Dele, som i vore Dage muliggør, at disse Skatteformer kunne komme til at virke som en ligelig og retfærdig Beskatning, saaledes at man ikke nu mere i den Grad behøver at holde sig til ydre Kendetegn, som i Virkeligheden ere langt fra at angive den virkelige Skatteevne.

Naar jeg nu i Aften skal have den Ære at forelægge Resultaterne af Landejendommenes Ansættelse til Ejendomsskyld i Henhold til Loven af 15. Maj 1903, skal

jeg ganske kort antyde de Regler, som have været gældende paa Landejendommenes Beskatningsomraade i de sidste 100 Aar. For Hovedparten af disses Vedkommende, nemlig Gammelskatten, maa man søge langt tilbage i Tiden; nu tilsidst hvilede den som et een Gang for alle fastsat Beløb, udregnet for hver enkelt Ejendom paa Grundlag af den gamle Matrikel af 1688.

Som Grundlag for den nyere Statsbeskatning af Landets faste Ejendomme have vi derimod Vurderingen af 1802 og den saakaldte nye Matrikel af 1844. Af disse frembyder Vurderingen af 1802 en ikke ringe Interesse, set i Sammenhæng med vor nye Ejendomsskyld. Den fremtræder som et Barn af sin Tid, og der, som paa andre Omraader af vor datidige Lovgivning — ikke mindst Landbolovgivningen —, mærker man tydeligt Paavirkningen fra Tidens fysiokratiske Ideer og fra Adam Smiths økonomiske Læresætninger. Man var allerede den Gang klar over, at en Matrikulering, som vilde blive en i en vis Tid uforanderlig Maalestok, umuligt kunde opfylde alle de Fordringer, der maatte stilles til en retfærdig Skattepaaligning; som der staar i Sagens Forakter: var end Matrikuleringen grundet paa den nøjeste Udmaaling og Bonitering, saa forudsætter dette dog blot Muligheden af Jordens Brug, sammes virkelige Brug kan Matrikelen umulig forud bestemme. Naar man saa alligevel umiddelbart efter gaar til Fastsættelsen af de Regler, som bleve de grundlæggende for Matrikuleringen af 1844, maa Grunden dertil være, at Vurderingen i 1802 med de Tidens Hjælpemidler ikke kom til at fremtræde som et retfærdigt Grundlag. Dette bliver ogsaa klart, naar man ser de Regler, hvorefter Vurderingen foretoges. Hovedgaardsjorden, som hidtil var skattefri, opmaaltes og ansattes til Værdi pr. Tønde Land, men inden for faste Grænser (50 og 100 Rd. C.). Bondejorden ansloges til Værdi efter Td. Hartkorn efter den fra alle Sider som forældet erkendte Matrikel af 1688; ogsaa her var der faste Grænser (14 Klasser mellem 150 og 800 Rdl. C.), og saa skulde der endda beregnes en Middelværdi distrikts-

vis, og Distrikterne skulde være saaledes inddelte, at der i et og samme Distrikt ikke fandtes Hartkorn af alt for forskellig Værdi. Man vil alene heraf se, hvor langt vi vare fra vor nu gældende Vurdering af hver enkelt Ejendoms Værdi i Handel og Vandel. Man havde Blikket aabent for Manglerne af de faste, uforanderlige Vurderinger og vilde gerne gaa over til en lettere Maalestok, som eventuelt kunde føres à jour. Men Tiden manglede de Hjælpemidler, vi have nu til Dags, hvilket svækkede Resultatet.

Derfor gik man ogsaa allerede i 1804 en helt anden Vej. I dette Aar fastsattes Grundreglerne for Matrikelen af 1844, og denne blev netop til den faste, uforanderlige Maalestok, som man faa Aar i Forvejen udtalte sig saa stærkt imod. Men i Modsætning til Matrikelen af 1688 hvilede den nye Matrikel paa et meget omhyggeligt og omfattende Arbejde, først en udmærket gennemført Kortlægning af hele Landet, og dernæst en Bonitering under Hensyntagen til hvert enkelt Jordstykkets naturlige Frugtbarhed. Arbejdet tog lang Tid at gennemføre; men det Resultat, man naaede til, var ogsaa særdeles godt, og endnu den Dag i Dag bruges Begrebet en Tønde Hartkorn som Maalestok i mange Forhold i det praktiske Liv. Naturligvis kan man med Rette fremføre som Anke, at det var en ret vilkaarlig Fremgangsmaade, naar man bestemte en Reduktion for den bedst boniterede Jord fra Takst 24 til 20, fordi den bedste Jord ikke i den Grad kunde drage Fordel af Forbedringer i Driftsformen som den mindre gode, og den Omstændighed, at der intet Hensyn toges til Jordens Beliggenhed, var jo ogsaa i og for sig en Mangel; men naar man nu bagefter ser de store Forandringer, Kommunikationsmidlernes Forbedring have medført netop i sidstnævnte Henseende, bliver det dog et Spørgsmaal, om man ikke har undgaaet større Onder ved ikke at tage Hensyn hertil, og om det ikke har været relativt berettiget udelukkende at holde sig til de Jordens iboende naturlige Egenskaber i denne uforanderlige Skattebasis.

Salgspriserne vise i alt Fald, at medens omkring 1850 en Td. Hartkorn paa Øerne omtrent havde den dobbelte Værdi af en Td. Hrtk. i Jylland, er man efter de nyeste Erfaringer naaet til, at Værdien omtrent er ens i de to Hovedlandsdele. Dog dette er jo kun Gennemsnitstal for meget store Dele; gaar man mere i det enkelte, kan man naturligvis finde store Uligheder i Hartkornsværdien baade fra Sogn til Sogn og inden for Sognene fra Ejendom til Ejendom, og heri er naturligvis Grunden at søge til, at man saa stærkt ønskede at forlade det gamle Skattegrundlag og gaa over til et mere rationelt System, saa sandt som det lidet hjælper den Mand, der sidder med alt for højt Hartkorn i Forhold til Ejendommens virkelige Værdi, at vide, at i det store og hele ere de Gennemsnitsresultater, man naar til med Hensyn til Hartkornsværdien og dermed Beskatningen, særdeles plausible.

I 1903 bestemtes det derfor, at fremtidig skulde Grundlaget for Statsbeskatningen af Landets faste Ejendomme ikke være som hidtil henholdsvis Hartkornet for Landbrugsejendomme og Kvadratmaalet for Ikke-Landbrugsejendomme, men derimod for alle Ejendomme: Værdien i Handel og Vandel af hele Ejendommen, Jord saa vel som Bygninger.

Den første Vurdering, som gælder for 5 Aar, er nu tilendebragt, og paa Grundlag af de indsendte Vurderingsfortegnelser har Over-Skyldraadet til Vejledning under sin Virksomhed ladet foretage en statistisk Bearbejdelse, som man har overladt Statens statistiske Bureau at offentliggøre. Hovedresultaterne af de i det paagældende Tabelværk indeholdte Oplysninger skal jeg i det følgende kortelig tillade mig at fremføre.

Samtlige Landets faste Ejendomme ere vurderede til 5358 Mill. Kr., hvoraf 2393 Mill. falde paa Byerne, 2965 Mill. paa Landet. Af Landdistrikternes samlede Vurderingssum falde atter 2400 Mill. paa Land- og Skovbrug, 565 Mill. paa »Andre Ejendomme«. Naar henses til, at Værdien af Land- og Skovbrugsejendomme i den

parlamentariske Skattekommissions Betænkning af 1900 blev opgjort til ca. 2250 Mill., kan man ikke sige andet, end at Erfaringen i høj Grad har givet Bevis for Beregningernes Rigtighed. Ogsaa paa et andet Omraade stemme de her konstaterede Forhold med Erfaringer andet Steds fra, og det er med Hensyn til Antallet af Landbrugs-ejendomme. Man har ved nærværende Undersøgelse søgt at faa Landbrugsejendommene frem i deres Renhed ved at udskille alle saadanne Ejendomme, hvortil der knyttede sig anden Næringsdrift end Landbrug (Mølle drift, Teglværksdrift, Fabriksanlæg, Købmandshandel, Krohold etc.); en lignende Undersøgelse foranstaltede Statistisk Bureau paa Grundlag af Arealtællingsmaterialet i 1901, og Resultatet af begge Undersøgelser er, at man faar ca. 172000 Landbrugsejendomme ud.

Af omstaaende Tabel 1 vil det ses, dels hvorledes Landdistrikternes Antal Ejendomme og Vurderingssum fordeles sig henholdsvis paa Landbrug, Skovbrug og »Andre Vurderinger«, dels inden for Landbruget paa Gaarde og Huse, hvorhos Gaardene yderligere ere delte i Størrelsesgrupper efter Hartkornstilliggendet, Husene efter Arealet. Godt $\frac{4}{5}$ af den samlede Værdi falder paa Land- og Skovbrug, knap $\frac{1}{5}$ paa »Andre Vurderinger«. Inden for Landbruget faldt de 342 Mill. eller 14 pCt. paa de godt 2000 Ejendomme paa 12 Tdr. Hartkorn og derover, 1529 Mill. eller 64 pCt. paa 72000 Bøndergaarde med 1—12 Tdr. Hrtk. og 439 Mill. eller 18 pCt. paa 98000 Landbrugshuse paa 1 Td. Land og derover, foruden 90 Mill. eller 4 pCt. paa de 1200 særskilt vurderede Skove, hvilket naturligvis ikke angiver hele Landets Skovareal, da der er en Del Skove — navnlig i Gruppen 12—24 Tdr. Hrtk. —, som udgøre en fra den samlede Ejendomsvurdering uadskillelig Del.

Af den samlede Landejendomsværdi falder godt Halvdelen (53 pCt.) paa Øerne, knap Halvdelen (47 pCt.) paa Jylland. Inden for de enkelte Grupper er der ret store Forskelligheder: for de store Ejendommers Vedkommende falde saaledes $\frac{2}{3}$ paa Øerne, $\frac{1}{3}$ paa Jylland, medens det omvendte er Tilfældet med Husene, hvor godt $\frac{3}{5}$ af

Tabel 1. Ejendomsgruppernes Antal og Værdi

	Sjælland		Bornholm		Lolland-Falster		Fyn	
	Antal Ejendomme	Vurderings-sum i Tusind Kr.	Antal Ejendomme	Vurderings-sum i Tusind Kr.	Antal Ejendomme	Vurderings-sum i Tusind Kr.	Antal Ejendomme	Vurderings-sum i Tusind Kr.
Gaarde med 12 Tdr. Hrtk. og derover.....	636	119363	77	5324	201	41830	311	6067
Gaarde med 4—12 Tdr. Hrtk..	8965	300215	660	20640	2523	85230	4569	15530
— — 2—4 — — ..	4477	83538	300	4443	908	15766	3033	5820
— — 1—2 — — ..	4041	44007	382	3754	815	8225	2247	2553
— — 1—12 — — ialt	17483	427760	1342	28837	4246	109221	9849	23917
Samtlige Gaarde	18119	547123	1419	34161	4447	151051	10160	29983
Huse med 54 Tdr. Ld. og derover	»	»	1	9	1	25	1	2
— — 18—54 Tdr. Ld.	410	3520	103	780	39	457	41	43
— — 6—18 — —	6629	41183	667	3449	1042	6846	3254	2244
— — 1—6 — —	12788	41937	995	3285	3058	10586	8725	3479
Samtlige Landbrugshuse	19827	86640	1766	7523	4140	17914	12021	5770
Særskill vurderede Skove	404	41495	29	1251	93	9667	159	136
Land- og Skovbrug i alt	38350	675258	3214	42935	8680	178632	22340	37120
Andre Vurderinger	33561	237908	1251	4463	7082	26863	17472	7199
Tilsammen...	71911	913166	4465	47398	15762	205495	39812	44320

Værdien falder paa Jylland, knap $\frac{2}{5}$ paa Øerne. Af Bøndergaardene have Øerne godt Halvdelen, Jylland knap Halvdelen af Værdien; Øerne have Overvægten, hvor Hartkornstilliggendet er stort, Jylland hvor det er lille. For Husenes Vedkommende har Jylland Overvægten, hvor Arealstilliggendet er stort, Øerne hvor det er

eringssum i Landsdelene og hele Landet.

Øerne		Det sydøstlige Jylland *)		Det nordlige Jylland **)		Det sydvestlige Jylland ***)		Jylland		Danmark	
Antal Ejendomme	Vurderings-sum i Tusind Kr.	Antal Ejendomme	Vurderings-sum i Tusind Kr.	Antal Ejendomme	Vurderings-sum i Tusind Kr.	Antal Ejendomme	Vurderings-sum i Tusind Kr.	Antal Ejendomme	Vurderings-sum i Tusind Kr.	Antal Ejendomme	Vurderings-sum i Tusind Kr.
1225	227192	437	63973	250	32096	156	18369	843	114438	2068	341630
16717	561445	4879	165139	2585	81882	2434	73982	9898	321003	26615	882448
8718	162008	4985	89251	4404	75512	5510	89267	14899	254030	23617	416038
7485	81544	4435	47290	4334	45678	5588	56155	14357	149123	21842	230667
32920	804997	14299	301680	11323	203072	13532	219404	39154	724156	72074	1 529153
34145	1,032189	14736	365653	11573	235168	13688	237773	39997	838594	74142	1,870783
3	58	744	4616	433	3462	2289	14563	3466	22641	3469	22699
593	5190	3062	17302	4603	28284	8111	44804	15776	90390	16369	95580
11592	73926	6889	34770	9700	41551	8236	34718	24825	111039	36417	184965
25566	90603	6592	21032	5491	14082	3935	10353	16018	45467	41584	136070
37754	169777	17287	77720	20227	87379	22571	104438	60085	269537	97839	439314
685	66060	216	13107	107	4904	221	6279	544	24290	1229	90350
72584	1,268026	32239	456480	31907	327451	36480	348490	100626	1,132421	173210	2,400447
59366	341233	19972	90004	14897	62259	13916	70602	48785	222865	108151	564098
131950	1,609259	52211	546484	46804	389710	50396	419092	149411	1,355286	281361	2,964545

lille. Dette hænger naturligvis sammen med Bonitetsforholdene, idet der som bekendt gennemsnitlig gaar et langt

*) Vejle, Aarhus og Randers Amter.

**) Aalborg, Hjørring og Thisted Amter.

***) Viborg, Ringkøbing og Ribe Amter.

større Antal Tdr. Land paa 1 Td. Hrtk. i Jylland (26.6) end paa Øerne (10.9). — Af Skovværdien faldt de $\frac{3}{4}$ paa Øerne, $\frac{1}{4}$ paa Jylland, hvor de mange nye Hedeplantager endnu ikke have nogen særlig høj Værdi, og med Hensyn til »Andre Vurderinger« have selvfølgelig ogsaa Øerne med den langt tættere Bebyggelse Overvægten — $\frac{3}{5}$ af den samlede Vurderingssum mod $\frac{2}{5}$ i Jylland.

Hvad angaar Værdibeløbenes Fordeling paa de forskellige Grupper inden for hver enkelt af Landets Hoveddele, vil det ses, at »Andre Vurderinger« udgør en større Andel af Helheden paa Øerne end i Jylland; inden for Øerne er det atter Sjælland, der bringer Tallet saa højt op, hvilket skyldes de mange Ikke-Landbrugsejendomme i Kjøbenhavns og Frederiksborg Amter. Skovene og de store Landejendomme udgør ogsaa en forholdsvis større Del af Helheden paa Øerne end i Jylland. Paa Bøndergaardene falder i de enkelte Landsdele paa Øerne omkring Halvdelen af Værdien, kun noget mere paa Bornholm med 60 pCt. Ogsaa i Jylland udgør Værdibeløbet i de 3 Hoveddele godt 50 pCt., mest i den frugtbareste, sydøstlige Del. — Husenes Værdi er paa Øerne godt 10 pCt. af Helheden, mest paa Bornholm og Fyn, mindst paa Lolland-Falster, i Jylland derimod næsten 20 pCt., mest i den ufrugtbare Del, mindst i de sydøstlige Amter.

I det følgende skal jeg alene holde mig til Land- og Skovbrugsejendommene. Til Brug ved Sammenligningerne maatte man naturligvis helst have et fast Grundlag at støtte sig til. I saa Henseende har man brugt Ejendommens Areal og Hartkorn, hvorhos der til yderligere Vejledning er anført det gennemsnitlige Antal Tdr. Ld., der gaar paa 1 Td. Hrtk. Men det ligger i Sagens Natur, at hverken Udstrækningen alene eller Udstrækningen kombineret med Jordens naturlige Beskaffenhed er en fuldgyldig Maalestok over for Ejendomsskylden, hvor jo ikke alene Jorden, men ogsaa Bygningerne og dertil mangfoldige andre Momenter — og da navnlig Beliggenheden ved By, Station, Mejeri o. s. v. — spille med ind

som i høj Grad medbestemmende med Hensyn til Ejendommens Værdi i Handel og Vandel. Imidlertid maa man jo benytte de Sammenligningsgrundlag, der overhovedet foreligge.

I Tabellerne 2—4 vil man finde Oplysninger for de 3 Hovedgrupper af Ejendomme: Store Ejendomme, Bøndergaarde og Landbrugshuse inden for de enkelte Landsdele. Her vil en Sammenligning med størst Udbytte saa vel fra Sted til Sted som fra Landsdel til Landsdel kunne foretages for Bøndergaardene. De store Ejendomme ere dels temmelig faa i Antal, dels ere Arealernes Benyttelse ret forskellig (Skov og udyrkede Arealer nogle Steder mod Ager og Eng andre Steder), og endelig er Hovedbygningernes Værdi meget uensartet. Ogsaa for Husenes Vedkommende øver Bygningsmomentet en stærk Indflydelse paa Værdien, saaledes at Sammenligningen saa vel med Areal som med Hærtkorn til Grundlag ofte kan give et misvisende Billede; og hertil kommer endelig for denne Ejendomsgruppe den store Forskel, der er i Jordtilliggendet paa Øerne og i Jylland, som ogsaa i høj Grad vanskeliggør Sammenligningen mellem Hovedlanddelene.

Af Tabellerne vil man se, at der ikke er stor Forskel paa de Beløb, 1 Td. Hrtk. er vurderet til henholdsvis i Bøndergaardenes og i de store Ejendommers Gruppe. For Landet som Helhed er Værdien henimod 200 Kr. højere for de store Ejendomme, hvilket væsentlig skyldes Øerne, hvor de store Ejendomme gennemsnitlig ere vurderede fra 350 til 500 Kr. højere i de enkelte Landsdele end Bøndergaardene; kun paa Bornholm er det omvendte Tilfældet. Denne højere Værdi maa antages at staa i Forbindelse med de til disse Ejendomme flere Steder hørende slotsmæssige Hovedbygninger. I Jylland er der, gennemsnitlig set, ikke stor Forskel i Vurderingsbeløbet for disse to Klasser af Ejendomme; i den frugtbareste Del er Vurderingsbeløbet højest for de store Ejendomme, i den øvrige Del ca. 400 Kr. lavere pr. Td. Hrtk. for disse end for Bøndergaardene. — Hushærtkornet kan der i denne Sammenhæng ikke lægges stor Vægt paa,

Tabel 2. Store Ejendomme paa

		Sjælland	Bornholm*)	Lolland-Falster
Gaarde med 24 Tdr. Hrtk. og derover	Antal.....	257	4	98
	Tdr. Hartkorn	14082.6	111.3	5409.5
	Tdr. Land	141291	966	53133
	Gsntl. Ant. Tdr. Ld. pr. Td. Hrtk.	10.0	8.7	9.8
	Vurderingssum i Tusind Kr. ...	85576	495	32539
	Gsntl. pr. Td. Hrtk..... Kr.	6077	4447	6013
	— - - Ld.	606	512	612
Gaarde med 12—24 Tdr. Hrtk.	Antal.....	379	73	103
	Tdr. Hartkorn	5836.2	1131.0	1679.3
	Tdr. Land	61967	10061	15230
	Gsntl. Ant. Tdr. Ld. pr. Td. Hrtk.	10.6	8.9	9.1
	Vurderingssum i Tusind Kr. ...	33787	4829	9291
	Gsntl. pr. Td. Hrtk..... Kr.	5789	4270	5533
	— - - Ld.....	547	480	610
<i>I alt</i> Gaarde med 12 Tdr. Hrtk. og derover	Antal.....	636	77	201
	Tdr. Hartkorn	19918.8	1242.3	7088.8
	Tdr. Land.....	203258	11027	68363
	Gsntl. Ant. Tdr. Ld. pr. Td. Hrtk.	10.2	8.9	9.6
	Vurderingssum i Tusind Kr. ...	119363	5324	41830
	Gsntl. pr. Td. Hrtk..... Kr.	5992	4286	5901
	— - - Ld.....	587	483	612

det fremtræder jo allerede paa Forhaand som et beregnet Begreb, da intet Hus naar op til 1 Td. Hrtk. — Pr. Tønde Land er Vurderingssummen for store Ejendomme og Bøndergaarde i høj Grad ensartet inden for de enkelte Landsdele, i Almindelighed med en ringe Overvægt for de førstnævnte. Men naturligvis bevirker Jordens ulige Frugtbarhed, at der er stor Forskel fra Landsdel til Landsdel. Prisen pr. Td. Ld. for Husene er paa Øerne betydelig højere end for Gaardene, hvilket bl. a. hænger sammen med, at Bygningerne udgør en forholdsvis større Del af Husenes end af Gaardenes Værdi; dette mere end opvejer, at Husenes Jordtilliggende er af ringere Bonitet

*) Bornholmsk Hartkorn (1 Td. = ca. $\frac{2}{3}$ Td. alm.).

Tdr. Hartkorn og derover.

Fyn	Øerne	Det syd- østlige Jylland	Det nordlige Jylland	Det syd- vestlige Jylland	Jylland	Danmark
140	499	128	71	43	242	741
6661.3	26264.7	5547.5	2648.7	1521.3	9717.5	35982.2
68667	264057	81819	56575	29471	167865	431922
10.3	10.1	14.9	21.4	19.4	17.3	12.0
44939	163549	34457	14818	8458	57733	221282
6746	6227	6211	5594	5560	5941	6150
654	619	421	264	287	344	512
171	726	309	179	113	601	1327
2700.4	11346.9	4812.5	2879.7	1820.6	9512.8	20859.7
27044	114302	63870	63521	36656	164047	278349
10.0	10.1	13.3	22.1	20.1	17.2	13.3
15736	63643	29516	17278	9911	56705	120348
5827	5609	6133	6000	5444	5961	5769
582	557	462	272	270	346	432
311	1225	437	250	156	843	2068
9361.7	37611.6	10360.0	5528.4	3341.9	19230.3	56841.9
95711	378359	145689	120096	66127	331912	709271
10.2	10.1	14.1	21.5	19.8	17.3	12.5
60675	227192	63973	32096	18369	114438	341630
6481	6040	6175	5805	5497	5951	6010
634	600	439	267	278	345	482

end Gaardenes (gsntl. skulde der 12.9 og 9.7 Tdr. Ld. til 1 Td. Hrtk.). Naar Bygningsværdien ikke i Jylland bevirker, at Prisen pr. Td. Ld. for Husene naar op til Gaardprisen, hænger dette sammen med, dels at den til Husbrugene hørende Jord i Jylland er af betydelig ringere Bonitet end Gaardenes (henholdsvis 53.4 og 20.9 Tdr. Ld. pr. Td. Hrtk.), dels at de jyske Huses Jordtilliggende er saa langt større end Øernes.

Af ovenst. Tabel vil det ses, at de 2068 store Ejendomme paa 12 Tdr. Hrtk. og derover i alt ere vurderede til 342 Mill. Kr., hvoraf de 221 Mill. falde paa 741 Ejendomme over 24 Tdr. Hrtk., 121 Mill. paa de 1327 Ejendomme mellem 12 og 24 Tdr. Hrtk. Gennemsnitsvurderingen pr. Td. Hrtk. er ca. 6000 Kr., lidt over for de

Tabel 3. Bøndergaard

		Sjælland	Bornholm*)	Lolland Falster
Gaarde med 4—12 Tdr. Hrtk.	Antal.....	8965	660	252
	Tdr. Hartkorn	56961.2	4681.7	16264.0
	Tdr. Land	543157	45472	142308
	Gsntl. Ant. Tdr. Ld. pr. Td. Hrtk.	9.5	9.3	8.7
	Vurderingssum i Tusind Kr. ...	300215	20640	85230
	Gsntl. pr. Td. Hrtk..... Kr.	5271	4409	5240
	— - - Ld.....	553	454	599
Gaarde med 2—4 Tdr. Hrtk.	Antal.....	4477	300	908
	Tdr. Hartkorn	13152.8	843.6	2691.0
	Tdr. Land	139780	9593	24263
	Gsntl. Ant. Tdr. Ld. pr. Td. Hrtk.	10.6	11.4	9.0
	Vurderingssum i Tusind Kr. ...	83538	4443	15766
	Gsntl. pr. Td. Hrtk..... Kr.	6351	5267	5853
	— - - Ld.....	598	463	650
Gaarde med 1—2 Tdr. Hrtk.	Antal.....	4041	382	813
	Tdr. Hartkorn	5688.5	552.7	1122.9
	Tdr. Land	68024	7348	11313
	Gsntl. Ant. Tdr. Ld. pr. Td. Hrtk.	12.0	13.3	10.1
	Vurderingssum i Tusind Kr. ...	44007	3754	8223
	Gsntl. pr. Td. Hrtk..... Kr.	7736	6792	7310
	— - - Ld.....	647	511	723
<i>I alt Gaarde med 1—12 Tdr. Hrtk.</i>	Antal.....	17483	1342	4240
	Tdr. Hartkorn	75802.5	6078.0	20078.0
	Tdr. Land	750961	62413	177883
	Gsntl. Ant. Tdr. Ld. pr. Td. Hrtk.	9.9	10.3	8.8
	Vurderingssum i Tusind Kr. ...	427760	28837	109223
	Gsntl. pr. Td. Hrtk..... Kr.	5643	4744	5413
	— - - Ld.....	570	462	613

største af Ejendommene, lidt under for de mindste. For de større Ejendomme er der ret store Forskelligheder i det gennemsnitlige Vurderingsbeløb pr. Td. Hrtk. og pr. Td. Ld., hvorved maa erindres, dels at Antallet af saadanne Ejendomme i flere Amter kun er lille, dels at Arealbenyttelsen og Tilstedeværelsen af mere eller mindre kostbare Hovedbygninger maa øve betydelig Indflydelse.

*) Bornholmsk Hartkorn.

ed 1—12 Tdr. Hartkorn.

Fyn	Øerne	Det syd- østlige Jylland	Det nordlige Jylland	Det syd- vestlige Jylland	Jylland	Danmark
4569	16717	4879	2585	2434	9898	26615
27800.5	105707.4	29175.8	14895.5	13896.6	57967.9	163675.3
263605	994542	368124	298554	272659	939337	1,933879
9.5	9.4	12.6	20.0	19.6	16.4	11.8
155360	561445	165139	81882	73982	321003	882448
5588	5311	5660	5497	5324	5538	5391
589	565	449	274	271	342	456
3033	8718	4985	4404	5510	14899	23617
8758.3	25446.3	14424.7	12464.1	15478.4	42367.2	67813.5
87711	261347	234228	279577	431621	945426	1,206773
10.0	10.3	16.2	22.4	27.9	22.3	17.8
58261	162008	89251	75512	89267	254030	416038
6652	6367	6187	6058	5767	5996	6135
664	620	381	270	207	269	345
2247	7485	4435	4334	5588	14357	21842
3177.4	10541.5	6302.6	6164.1	7929.2	20395.9	30937.4
34749	121435	149282	169007	318622	636911	758346
10.9	11.5	23.2	27.4	40.2	31.2	24.5
25558	81544	47290	45678	56155	149123	230667
8044	7736	7503	7410	2082	7311	7456
736	672	317	270	176	234	304
9849	32920	14299	11323	13532	39154	72074
39736.2	141695.2	49903.1	33523.7	37304.2	120731.0	262426.2
386065	1,377324	751634	747138	1,022902	2,521674	3,898998
9.7	9.7	15.1	23.0	27.4	20.9	14.8
239179	804997	301680	203072	219404	724156	1,529153
6019	5681	6045	6244	5881	5998	5827
620	584	401	272	214	287	392

For Ejendommene paa 12—24 Tdr. Hrtk. ere Udsvingene fra Amt til Amt mindre pr. Td. Hrtk. end for de største af Ejendommene.

Af Bøndergaardene (jfr. Tabel 3) med 1—12 Tdr. Hrtk. fandtes i alt 72074, vurderede til 1529 Mill. Kr., hvoraf 805 Mill. paa Øerne, 724 Mill. i Jylland. Paa Øerne er det de største Bøndergaardene med 4 Tdr. Hrtk. og derover, der have Overvægten, i Jylland derimod de mindre. Dette Forhold maa komme til at øve sin Indflydelse paa de

gennemsnitlige Vurderingsbeløb for Bøndergaardene som Helhed; der er nemlig saa vel paa Øerne som i Jylland en stærk Stigning i Vurderingsbeløbet fra de større til de mindre Gaarde, og Overvægten paa Øerne i de store Gaardes Gruppe faar derfor Gennemsnitsprisen til at falde, medens i Jylland Overvægten for de smaa Brug faar den til at stige. Noget lignende gør sig ogsaa gældende med Hensyn til Vurderingsbeløbet pr. Td. Land. Ogsaa her finder man paa Øerne Stigning i Værdien, jo mindre Brugene ere, hvilket bl. a. hænger sammen med den relativt højere Bygningsværdi. Dette Moment er naturligvis ogsaa medvirkende til den højere Hartkornsværdi for de smaa Brug. Men for Hartkornsværdien kommer hertil yderligere, at de smaa Brug have mindre frugtbar Jord og altsaa et forholdsvis større Jordtilliggende, hvilket med vore Dages Kulturfremskridt og Udviklingsmuligheder ogsaa har bidraget til at forhøje Værdien pr. Td. Hrtk. for de smaa Ejendomme. En tilsvarende stærk Stigning kan man naturligvis ikke vente, naar man bruger Arealet som Maalestok. Bygningerne drive nok Prisen i Vejret, men Jordens mindre Frugtbarhed spiller ogsaa sin Rolle. Paa Øerne er Bonitetsforskellen ikke saa stor, at den opvejer den større Bygningsværdi i Forbindelse med Kulturfremgangen, hvorfor vi ogsaa her finde stigende Værdi pr. Td. Ld., jo mindre Ejendommene ere. I Jylland derimod med de store Forskelligheder fra de frugtbare til de mindre frugtbare Amter, og hvor der ogsaa i den mindste Ejendomsgruppe skal omtrent dobbelt saa mange Tdr. Ld. til 1 Td. Hrtk. som i den største, finder man, at disse Jordens naturlige Egenskaber faa Prisen pr. Td. Ld. til at vige fra Gruppe til Gruppe.

Af Tabel 3 fremgaar i øvrigt, at den gennemsnitlige Hartkornspris for Gaardene under eet var 5681 Kr. paa Øerne, 5998 Kr. i Jylland; inden for de 3 Størrelsesgrupper af Bøndergaarde have Øerne højere Hartkornspriser baade for Gruppen 1—2 og 2—4 Tdr. Hrtk., Jylland derimod for Gruppen 4—12 Tdr., der, som ovenfor

nævnt, spiller Hovedrollen paa Øerne. Inden for de tre Hovedgrupper ere Udsvingene fra Amt til Amt ikke særlig store, i Almindelighed mindre paa Øerne end i Jylland. For Gruppen 4—12 Tdr. ligger Værdien paa Øerne (uden Bornholm, hvor den Omstændighed, at 1 Td. bornholmsk Hrtk. kun svarer til $\frac{2}{3}$ Td. almindeligt, forrykker Sammenligningen) mellem 5027 Kr. (Frederiksborg Amt) og 5822 Kr. (Svendborg Amt), i Jylland mellem 4774 Kr. (Aalborg Amt) og 6174 Kr. (Hjørring Amt). For Gaarde mellem 2 og 4 Tdr. Hrtk. ere Udsvingene paa Øerne: 5858 Kr. (Maribo Amt) og 7121 Kr. (Svendborg Amt), i Jylland: 5390 Kr. (Ringkøbing Amt) og 6513 Kr. (Vejle Amt), for Gaarde mellem 1 og 2 Tdr. Hrtk. paa Øerne: 7316 Kr. (Maribo Amt) og 8703 Kr. (Svendborg Amt), i Jylland 6812 Kr. (Randers Amt) og 7869 Kr. (Aarhus Amt). Forskellen mellem de mindste og de største Bøndergaardes Vurdering holder sig i Jylland inden for snævrere Grænser end paa Øerne; her oversteg den i alle Amter 2000 Kr. pr. Td., men i Jylland var den kun i et Amt over 2000 Kr., i alle de andre laa den mellem 1300 og 2000 Kr.

Forskellen pr. Td. Land er selvfølgelig langt større efter Jordbundsforholdenes Forskellighed. Gennemsnittet er her for Øerne 584 Kr., for Jylland 287 Kr., og inden for Landsdelene er Rækkefølgen atter: Fyn med 620 Kr., Lolland-Falster med 614 Kr., Sjælland med 570 Kr. og Bornholm med 462 Kr.; i Jylland staa de sydøstlige Amter øverst med 401 Kr., derefter komme de nordlige Amter med 272 Kr. (Thisted Amt staa for øvrigt over Randers Amt) og de sydvestlige med 214 Kr., lavest er Ringkøbing Amt med 180 Kr.

Ved Landbrugshusene (jfr. Tabel 4) har man anvendt Arealet som Delingsgrundlag for de forskellige Størrelsesklasser. Der fandtes i alt 97838 Landbrugshuse, vurderede til 439 Mill. Kr., paa Øerne til 269 Mill., i Jylland til 170 Mill. Husene med det store Arealtiliggende (over 18 Tdr. Ld.) findes næsten udelukkende paa Halvøen, som ogsaa tæller $\frac{2}{3}$ af Husene mellem 6 og 18 Tdr. Ld.

Tabel 4. Landbrugshuse

		Sjælland	Bornholm*)	Lolland-Falster
54 Huse med Tdr. Ld. og derover	{ Antal.....	»	1	1
	{ Tdr. Hartkorn.....	»	0.8	0.7
	{ Tdr. Land.....	»	70	54
	{ Gsntl. Ant. Tdr. Ld. pr. Td. Hrtk.	»	87.5	77.1
	{ Vurderingssum i Tusind Kr. ...	»	9	25
	{ Gsntl. pr. Td. Hrtk..... Kr.	»	11250	35714
	{ - - - Ld..... -	»	129	463
18-54 Huse med Tdr. Ld.	{ Antal.....	410	103	39
	{ Tdr. Hartkorn.....	265.6	58.2	28.9
	{ Tdr. Land.....	9370	2488	985
	{ Gsntl. Ant. Tdr. Ld. pr. Td. Hrtk.	35.3	42.7	34.2
	{ Vurderingssum i Tusind Kr. ...	3520	780	457
	{ Gsntl. pr. Td. Hrtk..... Kr.	13253	13402	15868
	{ - - - Ld..... -	376	314	464
6-18 Huse med Tdr. Ld.	{ Antal.....	6629	667	1042
	{ Tdr. Hartkorn.....	3947.0	323.9	696.1
	{ Tdr. Land.....	59781	6050	8888
	{ Gsntl. Ant. Tdr. Ld. pr. Td. Hrtk.	15.1	18.7	12.8
	{ Vurderingssum i Tusind Kr. ...	41183	3449	6846
	{ Gsntl. pr. Td. Hrtk..... Kr.	10434	10644	9835
	{ - - - Ld..... -	689	570	770
1-6 Huse med Tdr. Ld.	{ Antal.....	12788	995	3058
	{ Tdr. Hartkorn.....	3836.2	271.4	1101.9
	{ Tdr. Land.....	43576	3467	10036
	{ Gsntl. Ant. Tdr. Ld. pr. Td. Hrtk.	11.4	12.8	9.1
	{ Vurderingssum i Tusind Kr. ...	41937	3285	10586
	{ Gsntl. pr. Td. Hrtk..... Kr.	10932	12104	9607
	{ - - - Ld..... -	962	948	1055
I alt Landbrugs-huse	{ Antal.....	19827	1766	4140
	{ Tdr. Hartkorn.....	8048.8	654.3	1827.6
	{ Tdr. Land.....	112727	12075	19963
	{ Gsntl. Ant. Tdr. Ld. pr. Td. Hrtk.	14.0	18.5	10.9
	{ Vurderingssum i Tusind Kr. ...	86640	7523	17914
	{ Gsntl. pr. Td. Hrtk..... Kr.	10764	11498	9791
	{ - - - Ld..... -	769	623	897

*) Bornholmsk Hartkorn.

nder i Td. Hartkorn.

Fyn	Øerne	Det syd- østlige Jylland	Det nordlige Jylland	Det syd- vestlige Jylland	Jylland	Danmark
1	3	744	433	2289	3466	3469
0.9	2.4	331.6	228.9	1041.4	1601.9	1604.3
58	182	62145	40260	194598	297003	297185
60.4	75.8	187.4	175.9	186.9	185.4	185.2
24	58	4616	3462	14563	22641	22699
25000	24167	13921	15125	13984	14134	14149
414	319	74	86	75	76	76
41	593	3062	4603	8111	15776	16369
31.5	384.2	1420.8	2199.0	3265.0	6884.8	7269.0
879	13722	90557	126008	247187	463752	477474
27.9	35.7	63.7	57.3	75.7	67.4	65.7
433	5190	17302	28284	44804	90390	95580
13746	13509	12178	12864	13722	13129	13149
493	378	192	224	181	195	202
3254	11592	6889	9700	8236	24825	36417
2145.9	7112.9	3146.4	3131.6	2605.1	8883.1	15996.0
27134	101853	70093	104616	91842	266551	368404
12.6	14.3	22.3	33.4	35.3	30.0	23.0
22448	73926	34770	41551	34718	111039	184965
10466	10393	11051	13268	13327	12500	11563
827	726	496	397	378	417	502
8725	25566	6592	5491	3935	16018	41584
3012.0	8221.5	1563.6	822.9	540.4	2926.9	11148.4
30702	87781	23145	19657	13953	56755	144536
10.2	10.7	14.8	23.9	25.8	19.4	13.0
34795	90603	21032	14082	10353	45467	136070
11552	11020	13451	17113	19158	15534	12205
1133	1032	909	716	742	801	941
12021	37754	17287	20227	22571	60085	97839
5190.3	15721.0	6462.4	6382.4	7451.9	20296.7	36017.7
58773	203538	245940	290541	547580	1,084061	1,287599
11.3	12.9	38.1	45.5	73.5	53.4	35.7
57700	169777	77720	87379	104438	269537	439314
11117	10800	12026	13691	14015	13280	12219
982	834	316	301	191	249	341

Derimod have Øerne Overvægten i Gruppen 1—6 Tdr. Ld., som talte over $\frac{2}{3}$ af alle Øernes Huse, og i hvilken Gruppe der ogsaa findes over en halv Gang flere og med henvend tre Gange saa meget Hartkorn som i Jyllands tilsvarende Gruppe. En Sammenligning med Hartkornet som Grundlag frembyder her kun ringe Interesse. Pr. Td. Ld. stiger Prisen overalt, jo mindre Bruget er. For alle Huse under eet er Værdien højest paa Fyn (982 Kr.), derefter kommer Lolland-Falster (897 Kr.), Sjælland (769 Kr.) og Bornholm (623 Kr.), ganske den samme Rækkefølge som ved Gaardene. Gennemsnittet for Øerne under eet er 834 Kr., for Jylland derimod kun 249 Kr., altsaa en langt større Forskel end for Gaardene, hvor de tilsvarende Tal vare 584 og 287 Kr. Alle Ø-Amter have ogsaa en større Værdi pr. Td. Ld. for Huse end for Gaarde, i Jylland gælder dette kun for Randers, Aalborg, Hjørring og Viborg Amter. Inden for Jyllands Hoveddele er Rækkefølgen den samme for Husene som for Gaardene, men medens den inden for de Amter, der stod øverst, for Gaardene var Aarhus, Vejle, Thisted og Randers Amter, er den for Husene Randers, Thisted, Aarhus og Aalborg Amter, og Vejle Amt staar for Husenes Vedkommende som det tredjesidste i Rækken.

Bureauet indsamler som bekendt ogsaa Oplysninger om de stedfundne Landejendomssalg. En Sammenligning mellem dette Materiale og Ejendomsskyldvurderingen støder imidlertid paa betydelige Vanskeligheder. Hvad for det første Husene angaar, har man kun Salgserfaringer for Husene med over $\frac{1}{4}$ Td. Hrtk.; her dele vi efter Areal og have alle Huse med, og da, som vist, Vurderingen er højest for de mindste Huse, vil en Sammenligning blive ganske misvisende. For de større Ejendommers Vedkommende gør der sig lignende Forhold gældende; de allestørste, som ere fideikommissariske Baand undergivne, forekomme overhovedet ikke i Salgstatistikken, og af de øvrige blev der i hele det sidste Femaar kun solgt 200, og naar man nu ser, hvor store Forskellighederne i Vurderingerne ere fra Amt til Amt, alt efter Arealets Be-

nyttelse og de forskellige andre Forhold, der øve Indflydelse paa Værdien, er det klart, at rene Tilfældigheder kunne spille ind her, saaledes at en Sammenligning overhovedet kun bliver tilstedelig for den enkelte solgte Ejendom. Jeg skal i øvrigt til Oplysning anføre, at efter Salgserfaringerne er Prisen pr. Td. Hrtk. for Ejendomme over 12 Tdr. Hrtk. i de sidste Aar omkr. 5200 Kr.; Vurderingsbeløbet for Ejendomme med 12—24 Tdr. Hrtk., som man nærmest maa sammenligne med, c. 5800 Kr.

Mere rationel bliver Sammenligningen for Bøndergaardenes Vedkommende. Der finder man en gennemsnitlig Salgspris i det sidste Femaar paa Øerne af 5240 Kr., i Jylland 5315 Kr., for hele Landet 5281 Kr. overfor et Vurderingsbeløb paa henholdsvis 5681, 5998 og 5827 Kr., altsaa et Vurderingsbeløb højere end Salgsprisen paa henholdsvis 441, 683 og 546 Kr., d. v. s. 8, 13 og 10 pCt. Dette Resultat forekommer mig særdeles plausibelt. Man maatte vente højere Vurderinger end Salgspriser af flere Grunde. De daarligere Ejendomme gaa hyppigere i Salg end de gode — mange sælge nødtvungent. Det er ikke altid muligt i Salgsstatistikken bestemt at udskille Overdragelser, hvor Familiehensyn spille med ind, hvilket i høj Grad paavirker Prisen; og endelig medfører den Omstændighed, at der, foruden Halvprocentafgiften, betales $\frac{2}{3}$ pCt. i Stempel af Salgssummen for den faste Ejendom, men kun $\frac{1}{6}$ p. m. for Besætning og Inventar, at der bliver en Tendens ved Salgene til i hvert Fald ikke at ansætte Løsøreværdien for lavt; og selv om Herredskontorerne have til Pligt at paase, at Ansættelserne stemme med Virkeligheden, og selv om der ogsaa er Mulighed for en ret effektiv Kontrol hermed gennem den Rolle, Herredsfuldmægtigene ofte spille ved Salgenes Afslutning, vil det dog indses, at det vil være svært at træffe det rigtige paa et Par Hundrede Kr. nær pr. Td. Hrtk., naar Værdien af Besætning og Inventar, som Tilfældet er nu til Dags, naar op til c. 2000 Kr. pr. Td. Hartkorn. Der er i Femaaret i alt solgt c. 12 pCt. af Bøndergaardenes Hartkorn; de 546 Kr., Salgsprisen er

Tabel 5. Landejendommenes gennemsnitlige Vurde

		Sjælland	Born- holm*)	Lolland- Falster
<i>Gaarde med 12 Tdr. Hrtk. og derover</i>	{ Gsntl. Ant. Tdr. Hrtk. ...	31.32	16.13	35.27
	{ — — — Ld.	319.6	143.2	340.1
	{ — Vurdering ..... Kr.	187700	69100	208100
Gaarde med 4—12 Tdr. Hrtk.	{ Gsntl. Ant. Tdr. Hrtk. ...	6.35	7.09	6.45
	{ — — — Ld.	60.6	68.9	56.4
	{ — Vurdering ..... Kr.	33500	31300	33800
Gaarde med 2—4 Tdr. Hrtk.	{ Gsntl. Ant. Tdr. Hrtk. ...	2.94	2.81	2.96
	{ — — — Ld.	31.2	32.0	26.7
	{ — Vurdering ..... Kr.	18700	14800	17400
Gaarde med 1—2 Tdr. Hrtk.	{ Gsntl. Ant. Tdr. Hrtk. ...	1.41	1.45	1.38
	{ — — — Ld.	16.8	19.2	13.9
	{ — Vurdering ..... Kr.	10900	9800	10100
<i>Gaarde med 1—12 Tdr. Hrtk.</i>	{ Gsntl. Ant. Tdr. Hrtk. ...	4.34	4.53	4.73
	{ — — — Ld.	43.0	46.5	41.9
	{ — Vurdering ..... Kr.	24500	21500	25700
Huse med 54 Tdr. Ld. og derover	{ Gsntl. Ant. Tdr. Hrtk. ...	>	0.80	0.70
	{ — — — Ld.	>	70.0	54.0
	{ — Vurdering ..... Kr.	>	9000	25000
Huse med 18—54 Tdr. Ld.	{ Gsntl. Ant. Tdr. Hrtk. ...	0.65	0.57	0.74
	{ — — — Ld.	22.9	24.2	25.3
	{ — Vurdering ..... Kr.	8600	7600	11700
Huse med 6—18 Tdr. Ld.	{ Gsntl. Ant. Tdr. Hrtk. ...	0.60	0.49	0.67
	{ — — — Ld.	9.0	9.1	8.5
	{ — Vurdering ..... Kr.	6200	5200	6600
Huse med 1—6 Tdr. Ld.	{ Gsntl. Ant. Tdr. Hrtk. ...	0.30	0.27	0.36
	{ — — — Ld.	3.4	3.5	3.3
	{ — Vurdering ..... Kr.	3300	3300	3500
<i>Landbrugshuse</i>	{ Gsntl. Ant. Tdr. Hrtk. ...	0.41	0.37	0.44
	{ — — — Ld.	5.7	6.8	4.8
	{ — Vurdering ..... Kr.	4400	4300	4300

*) Bornholmsk Hartkorn.

ingssum og Størrelse i Tdr. Land og Tdr. Hartkorn.

Fyn	Øerne	Det syd- østlige Jylland	Det nordlige Jylland	Det syd- vestlige Jylland	Jylland	Danmark
30.10 307.8 195100	30.70 309.1 185500	23.71 333.4 146300	22.11 480.4 128400	21.42 423.9 117800	22.81 393.7 135800	27.49 343.0 165200
6.08 57.7 34000	6.32 59.5 33600	5.98 75.4 33800	5.76 115.5 31700	5.71 112.0 30400	5.86 94.9 32400	6.15 72.7 33200
2.89 28.9 19200	2.92 30.0 18600	2.89 47.0 17900	2.83 63.5 17100	2.81 78.3 16200	2.84 63.5 17100	2.87 51.1 17600
1.41 15.5 11400	1.41 16.2 10900	1.42 33.7 10700	1.42 39.0 10500	1.42 57.0 10000	1.42 44.4 10400	1.42 34.7 10600
4.03 39.2 24300	3.30 41.8 24500	3.49 52.6 21100	2.96 66.0 17900	2.76 75.6 16200	3.08 64.4 18500	3.64 54.1 21200
0.96 58.6 24000	0.80 60.7 19300	0.45 83.5 6200	0.53 93.0 8000	0.45 85.0 6400	0.46 85.7 6500	0.46 85.7 6500
0.77 21.4 10600	0.65 23.1 8800	0.46 29.6 5700	0.48 27.4 6100	0.40 30.5 5500	0.44 29.4 5700	0.44 29.2 5800
0.66 8.3 6900	0.61 8.8 6400	0.46 10.2 5000	0.32 10.8 4300	0.32 11.2 4200	0.36 10.7 4500	0.44 10.1 5100
0.35 3.5 4000	0.32 3.4 3500	0.24 3.5 3200	0.15 3.6 2600	0.14 3.5 2600	0.18 3.5 2800	0.27 3.5 3300
0.43 4.9 4800	0.42 5.4 4500	0.37 14.2 4500	0.32 14.4 4300	0.33 24.3 4600	0.34 18.0 4500	0.37 13.2 4500

lavere end Vurderingssummen, synes mig derfor snarest at bekræfte Rigtigheden af denne sidste.

Foranstaaende Tabel 5 angiver i de enkelte Gaard- og Husgrupper dels Ejendommenes gennemsnitlige Størrelse i Hartkorn og Areal, dels den gennemsnitlige Vurderingssum, alt udregnet pr. Brug. For de store Ejendomme er der ret store Forskelligheder, hvilket ogsaa maatte ventes. For Bøndergaardene er der derimod stor Ensartethed til Stede; paa Øerne er en Bondegaards gennemsnitlige Værdi 24.500 Kr., højest i Kjøbenhavns Amt med 27.400 Kr., lavest (bortset fra Bornholm) i Frederiksborg Amt med 22.400 Kr. I Jylland er Gennemsnittet 18.500 Kr. med Ydergrænserne 21.600 Kr. (Vejle Amt) og 15.200 Kr. (Ringkøbing Amt). Ogsaa i de 3 Grupper inden for Bøndergaardene er der stor Ensartethed, hvilket et Blik paa Tabellen viser; paa Øerne har navnlig Svendborg Amt høje Vurderinger, i Jylland de to østlige Amter, men ogsaa Hjørring og Thisted Amter. Hvad Husene angaar, skulle de paa Øerne hovedsagelig søges i Grupperne 1—18 Tdr. Ld.; ogsaa her finder man en særdeles regelmæssig Bevægelse. For Jyllands Vedkommende vise Tallene ogsaa en paafaldende Ensartethed fra Amt til Amt for de enkelte Brug. Naar man som Hovedresultat endog faar ud, at et Landbrugshus baade paa Øerne og i Jylland gennemsnitlig er vurderet til 4500 Kr., maa dette dog ikke opfattes som Bevis paa Ensartetheden. Thi naturligvis er inden for de enkelte Grupper Værdien altid pr. Brug lavere i Jylland end paa Øerne; men, som gentagne Gange paavist, er det de større Huse, der have Overvægten i Jylland, de mindre paa Øerne; derved fremkommer Resultatet.

Men selvfølgelig er alt, hvad jeg nu har omtalt, kun Gennemsnitstal. Gaar man mere i Enkelthederne, vil man finde store Forskelligheder. Noget kan vel nok Ansættelsernes Forskellighed medvirke hertil, men paa Forhaand var det jo i øvrigt givet, at sligt maatte og burde ske. Der er Kommuner i Nærheden af store Byer (Lyngby og Taarnby ved Hovedstaden, Aaby ved Aarhus, Skt. Hans

Landsogn ved Odense), hvor Værdien for Landejendomme maa være meget høj, og hvor derfor Prisen pr. Td. Ld. bliver højere end i tilgrænsende Kommuner, selv om Jorden der maaske er frugtbarere og bedre. Paa den anden Side er der Øer, afsides beliggende og med daarlige Kommunikationsforhold, hvor Prisen er meget lav. Men disse Forhold ere dog mere Undtagelser; i den store Almindelighed har Jordbundens Frugtbarhed afgørende Betydning, og i saa Henseende kan navnlig henvises til de høje Vurderinger paa Ærø, Langeland og Møen og til de lave i Raabjerg Sogn ved Skagen, Frederiks og Karups Sogne sydvest for Viborg og til Ringkøbing Amts Hedeegne, hvor Gaardene i 19 Vurderingsdistrikter ere ansatte til under 100 Kr. pr. Td. Ld., lavest i Haderup Sogn med 42 Kr. Modsætningen hertil danner Ærø, der har en gennemsnitlig Vurdering af 1000 Kr. pr. Td. Ld. for samtlige Gaarde under eet. Til Belysning af Skyldkredsens gsntl. Vurdering skal jeg i øvrigt henvisse til de 3 udarbejdede Kort, der angive Vurderingen for Gaarde pr. Td. Hrtk. og pr. Td. Ld., for Husene pr. Td. Ld.

Før jeg slutter, skal jeg blot nævne, at de 90 Mill. Kr. Skovvurdering, hvor sagkyndig Medhjælp er anvendt, gælder for 378.000 Tdr. Ld., d. v. s. 86 pCt. af hele det i 1896 konstaterede Skovareal. Herefter skulde Skovarealerne have en Værdi af 239 Kr. pr. Td. Ld., 356 Kr. paa Øerne, 126 Kr. i Jylland. Værdien er naturligvis meget forskellig efter Træbestandens Alder og Jordbundsforholdene. Paa Øerne er Rækkefølgen Fyn med 460 Kr., Lolland-Falster med 440 Kr., Sjælland med 336 Kr. og Bornholm med 118 Kr. pr. Td. Ld. Som Helhed udgør Skovværdien pr. Td. Ld. 60 pCt. af Værdien af 1 Td. Ld. Gaardareal. I Jylland med de mange nye Hedeplantninger er den tilsvarende Procent 44 pCt. Højest er Værdien i Vejle Amt med 282 Kr., men ogsaa Randers og Viborg Amter have en Gennemsnitsværdi af over 200 Kr., og Aarhus og Aalborg Amter naar tæt op imod 200 Kr. I de øvrige 4 Amter er Værdien under 100 Kr., lavest i Ringkøbing Amt med 41 Kr. pr. Td. Ld.

(Sluttes.)